

การบริหารกิจการคณะสงฆ์ตามหลักพรหมวิหารธรรมของพระสังฆาธิการ

อำเภอช้างกลาง จังหวัดนครศรีธรรมราช

The Administration of Sangha's Affair According to Bramavihara Principle of Ecclesiastics in Changklang District, Nakhon Si Thammarat Province

พระปลัดธีรวัฒน์ ศิริภัทธาธิวัฒน์ (ชุตินิพนธ์)¹ สุปรีชา ชำนาญพุดิพร² และกันตภณ หนูทองแก้ว³

Phrapalad Teerawat Siriphattharathiwat¹ Supreecha Chamnanputthiphon²

and Kantaphon Nuthongkaew³

¹ นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

^{2,3} อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

¹ Master's degree student Master of Political Science Faculty of Social Sciences Mahamakut Buddhist University

^{2,3} Lecturer of the Master of Political Science Faculty of Social Sciences Mahamakut Buddhist University

E-mail: teerawatsiri1986@gmail.com, supreecha28@gmail.com, kantaphon_27@hotmail.com

Received: Apr 22, 2023; Revised: May 8, 2023; Accepted: May 11, 2023

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อวิเคราะห์การบริหารกิจการคณะสงฆ์ตามหลักพรหมวิหารธรรมของพระสังฆาธิการ อำเภอช้างกลาง จังหวัดนครศรีธรรมราช และ 2) เสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางส่งเสริมการบริหารกิจการคณะสงฆ์ตามหลักพรหมวิหารธรรมของพระสังฆาธิการ อำเภอช้างกลาง จังหวัดนครศรีธรรมราช กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชากรที่เป็นพระภิกษุทั้งหมดใน อำเภอช้างกลาง จังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน 105 รูป ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ รวม 7 รูปเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล คือ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) การบริหารกิจการคณะสงฆ์ตามหลักพรหมวิหารธรรมของพระสังฆาธิการ อำเภอช้างกลาง จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ย โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ดังนี้ ด้านการปกครอง ด้านการสาธารณูปการ ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการศาสนศึกษา ด้านการเผยแผ่ และ ด้านการสาธารณสงเคราะห์ และ 2) แนวทางส่งเสริมการบริหารกิจการคณะสงฆ์ตามหลักพรหมวิหารธรรมของพระสังฆาธิการ อำเภอช้างกลาง จังหวัดนครศรีธรรมราช ประกอบด้วย (1) ด้านการปกครอง พระสังฆาธิการควรศึกษากฎ ระเบียบ กติกาและระเบียบการปฏิบัติงาน ปฏิบัติตนให้ชัดเจนเพื่อนำสู่การปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ (2) ด้านการศาสนศึกษาควรมีการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมของคณะสงฆ์ ทั้งแผนกธรรมบาลี แผนกสามัญศึกษา รวมทั้งการส่งเสริมพระภิกษุสงฆ์ สามเณรศึกษาพระปริยัติธรรมที่หลากหลาย (3) ด้านการศึกษาสงเคราะห์ควรมีการช่วยเหลือเกื้อกูลให้เยาวชนและประชาชนได้รับการศึกษาอันสมควรแก่ศักยภาพและอัตภาพ (4) ด้านการเผยแผ่ควรจัดให้มีการฟังพระธรรมเทศนา อบรมสมถวิปัสสนากรรมฐาน และการบรรยายธรรมหรือปาฐกถาธรรม (5) ด้านการสาธารณูปการควรส่งเสริมให้มีการก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์ศาสนวัตถุ และศาสนสถานอย่างจริงจัง และต่อเนื่อง และ (6) ด้านการสาธารณสงเคราะห์ ควรสำรวจต้องการจำเป็นและให้ความช่วยเหลือพระสงฆ์ที่สวดคล้องกับความต้องการ

คำสำคัญ: การบริหารกิจการคณะสงฆ์ หลักพรหมวิหารธรรม พระสังฆาธิการ

Abstract

The objectives of this research article were to study 1) the administration of Sangha's affair according to Brahmavihara principle of Ecclesiastics in Changlakang Distric, Nakhon Si Thammarat province; and 2) guideline for promoting the administration of Sangha's affair according to Brahmavihara principle of Ecclesiastics in Changlakang Distric, Nakhon Si Thammarat province. The Census consisted of 105 of monk in Changlakang Distric, Nakhon Si Thammarat province. Seven of the key informants were selected by purposive sampling. The employed research instruments were questionnaire and the interview form. The statistics employed for the data analysis were frequency, percentage, standard deviation, and content analysis. The findings were as follows; 1) the overall of the administration of Sangha's affair according to Brahmavihara principle of Ecclesiastics in Changlakang Distric, Nakhon Si Thammarat province was at very high level which specific aspects could be ranked from top to bottom based on their rating means as follows:, government aspect, public utility aspect, religious studies aspect, welfare education aspect, dissemination aspect and public welfare aspect; and 2) the guideline for promoting the administration of Sangha's affair according to Brahmavihara principle of Ecclesiastics in Changlakang Distric, Nakhon Si Thammarat province were follows: 1) the government aspect, ecclesiastics should study the rules, regulations, rules and regulations, and conduct themselves clearly in order to lead to effective practice; 2) the religious studies aspect, there should be study of the teachings of the Sangha, including the promotion of monks novices study a wide variety of teaching; 3) the public welfare aspect, there should be assistance to the youth and the people to receive education suitable for their potential and self; 4) the dissemination aspect, preaching should be arranged Samatha Vipassana meditation training and dharma lectures or lectures; 5) the public utility aspect, the construction and restoration of religious objects should be encouraged. and religious places seriously and continuously; and 6) the public welfare aspect, it should explore the needs and provide assistance to the monks in accordance with their needs.

Keywords: Administration Sangha's Affair, Brahmavihara Principle, Ecclesiastics

บทนำ

ศาสนาพุทธถือว่าเป็นศาสนาประจำชาติ ซึ่งการทำนุบำรุงหรือจรรโลงสืบทอดพระศาสนาให้ดำรงคู่สังคมไทยไปตลอดกาลนั้น เป็นเรื่องที่พุทธศาสนิกชนทุกหมู่เหล่าต้องเข้ามาช่วยกันอย่างจริงจัง และผู้มีบทบาทสำคัญอีกส่วนหนึ่งคือ พระสังฆาธิการ ซึ่งผู้ที่ต้องบริหารจัดการวัดให้เจริญรุ่งเรือง เพราะพระสังฆาธิการ คือ "พระภิกษุผู้ทำงานโดยสิทธิขาดในทางคณะสงฆ์" "พระภิกษุผู้ทำงานคณะสงฆ์โดยมีอำนาจเต็มตามตำแหน่ง" ซึ่งในแม่บทได้บัญญัติว่า หมายถึง "พระภิกษุผู้ดำรงตำแหน่งปกครองคณะสงฆ์" มีเจ้าคณะใหญ่ เจ้าคณะภาค รองเจ้าคณะภาค เจ้าคณะจังหวัด รองเจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอ รองเจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล รองเจ้าคณะตำบล และ เจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาสผู้ช่วยเจ้าอาวาส และพระสังฆาธิการมีความสำคัญจะต้องดูแลพระภิกษุและสามเณร ให้เป็นระเบียบ มีจริยวัตรตรงตาม ประพฤติปฏิบัติตามพระธรรมวินัย จึงนับว่า พระสังฆาธิการ เป็นผู้จรรโลงพระพุทธศาสนาให้ยั่งยืน ดูแลการประพฤติปฏิบัติของพระภิกษุและสามเณรไม่ให้ออกนอกพระธรรมวินัย และพระสังฆาธิการโดยเฉพาะ เจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส และผู้ช่วยเจ้าอาวาส จะต้องบำรุงรักษาจัดการวัด รักษาและบำรุงสมบัติของวัดให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย ปกครองและสอดส่องให้บรรพชิตและคฤหัสถ์ที่พำนักอยู่ในวัดปฏิบัติตามพระธรรมวินัย และเป็นธุระในการอบรมศึกษาสั่งสอนพระธรรมวินัยแก่บรรพชิตและคฤหัสถ์ให้สะดวกตามสมควรในการบำเพ็ญกุศล (พีระพงษ์ มีพงษ์ธรรม, 2559)

การบริหารกิจการคณะสงฆ์หรือการปกครองคณะสงฆ์ โดยหลักคือ การปกครองตามคณะสงฆ์และทางศาสนา ซึ่งได้มีการตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์มาบังคับใช้ สำหรับในปัจจุบันคือ ฉบับ พ.ศ. 2535 ซึ่งเป็นฉบับที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน และใช้คำว่า การ

บริหารกิจการคณะสงฆ์ ซึ่งมีความสำคัญในการสร้างความเข้มแข็งและการดำรงอยู่อย่างมั่นคงของพระพุทธศาสนา เป็นการปกครองเพื่อบังคับบัญชาและผู้บังคับบัญชาให้อยู่ในการปกครองเรียบร้อยดีงาม ส่วนการบริหารจะเป็นไปเพื่อการบริหารจัดการในการที่จะดำเนินงานนั้นๆ ให้สำเร็จในการบริหารนั้น โดยพระราชบัญญัติดังกล่าวได้อธิบายว่า พระสังฆาธิการมีหน้าที่ 6 ประการ คือ 1) ดำเนินการปกครองคณะสงฆ์ให้เรียบร้อยตามพระธรรมวินัยกฎหมายกฎหมายเถรสมาคมข้อบังคับระเบียบคำสั่งมติประกาศพระบัญชาสมเด็จพระสังฆราชคำสั่งของผู้บังคับบัญชาเหนือตน 2) ควบคุมและส่งเสริมการรักษาความเรียบร้อยดีงาม การศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาการสาธารณสุขการและการสาธารณสุขสงเคราะห์ให้ดำเนินไปด้วยดี 3) ระวังอธิกรณ์ วินิจฉัยการลงนิคกรรมวินิจฉัยข้ออุทธรณ์คำสั่งหรือคำวินิจฉัยชั้นเจ้าคณะตำบล 4) แก้ไขข้อขัดข้องของเจ้าคณะตำบลให้เป็นไปโดยชอบ 5) ควบคุมบังคับบัญชา เจ้าคณะและเจ้าอาวาสตลอดถึงพระภิกษุสามเณรผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาหรืออยู่ในเขตปกครองของตนและชี้แจงแนะนำการปฏิบัติหน้าที่ของผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาให้เป็นไปโดยความเรียบร้อย และ 6) ตรวจสอบและประชุมพระสังฆาธิการในเขตปกครองของตน จากภารกิจทั้ง 6 ประการนี้พระสังฆาธิการ จึงมีความสำคัญในการจรรโลงพระพุทธศาสนาและช่วยสงเคราะห์สังคมตามวิถีทางและหลักธรรมในพระพุทธศาสนาการที่จะทำให้พุทธศาสนาเจริญรุ่งเรืองก้าวหน้าและมั่นคงคู่ประเทศไทยได้นั้นจะต้องมีพระสังฆาธิการเป็นส่วนหนึ่งในการช่วยจรรโลงและพัฒนาพระพุทธศาสนา (พระสุระ สนิทชัย และ รชพล ศรีขาวรส, 2562) และจากการที่ผู้วิจัยได้ทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่า หลักพรหมวิหารธรรม เป็นหลักธรรมที่เป็นหลักการสำคัญในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ เพราะพรหมวิหารธรรม เป็นหลักคุณธรรมที่ทำให้ผู้ประพฤติปฏิบัติตามเป็นผู้ประเสริฐ ซึ่งประกอบด้วยหลักธรรม 4 ประการ ได้แก่ 1) หลักเมตตา (ความปรารถนาให้ผู้อื่นเป็นสุข มีความปรารถนาดีมอบให้ผู้อื่น รวมถึงมีเมตตาต่อสัตว์) 2) หลักกรุณา (ความปรารถนาที่จะช่วยให้ผู้อื่นพ้นทุกข์ มีความสงสาร และเห็นใจผู้อื่นที่ประสบทุกข์) 3) หลักมุทิตา (ความปิติยินดีเมื่อเห็นผู้อื่นได้ดี ไม่อิจฉาริษยา ร่วมชื่นชม และยินดีกับความสำเร็จของผู้อื่น) และ 4) หลักอุเบกขา (ความวางเฉย วางใจเป็นกลาง ไม่ซ้ำเติม คนที่กำลังทุกข์ หรือเพเลียงพล้ำ)

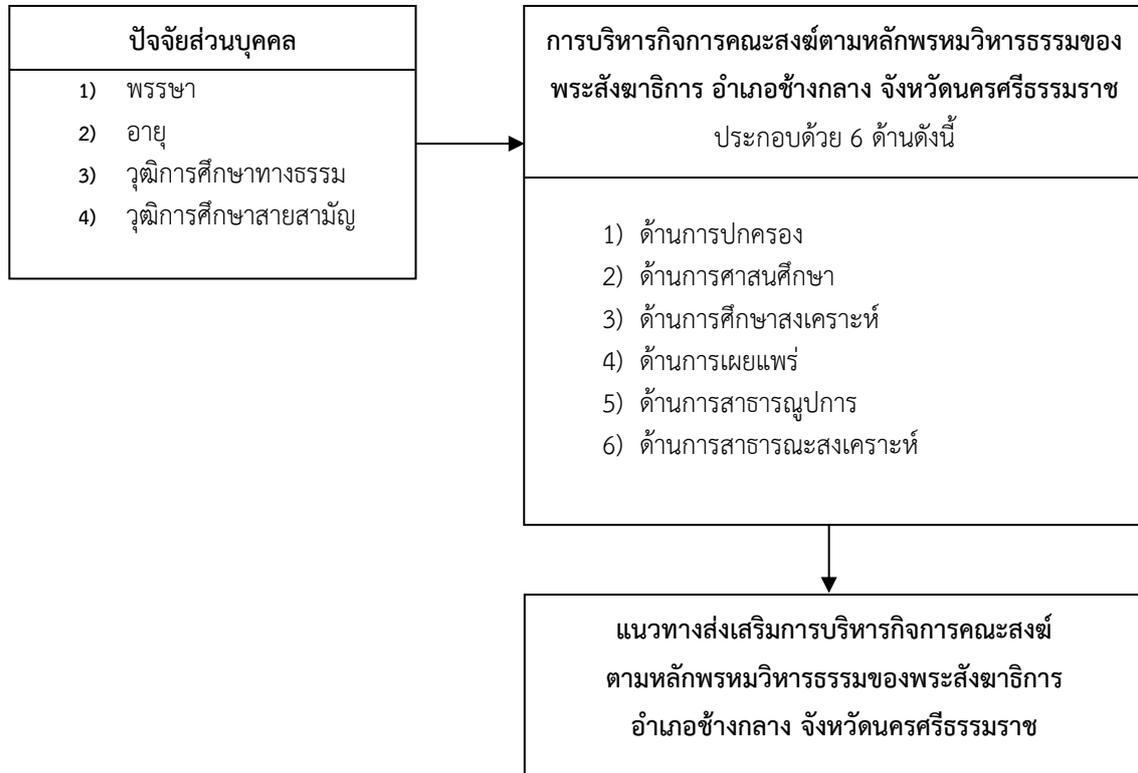
อำเภอช้างกลาง จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นอำเภอที่มีขนาดเล็กแต่มีความสำคัญทางศาสนาพุทธ ความศรัทธาของประชาชน เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของจังหวัดเนื่องจากเป็นที่ตั้งของวัดสำคัญๆ ของจังหวัด ทั้งวัดมะนาวหวาน พระอารามหลวง วัดธาตุน้อย ซึ่งเป็นวัดที่ประชาชนให้ความศรัทธาและเลื่อมใสในหลวงปู่ทวด นอกจากนี้ยังมีวัดอีกหลายแห่ง ซึ่งหากวัดภายในอำเภอช้างมีการบริหารจัดการคณะสงฆ์เป็นอย่างดี ไม่มีความเสื่อมเสียด้านๆ ใด ย่อมนำมาซึ่งความศรัทธา เคารพนับถือของประชาชน จะส่งผลให้ประชาชนหลั่งไหลเข้ามาเพื่อร่วมกันสืบทอดพระพุทธศาสนา รวมทั้งสามารถเป็นแหล่งท่องเที่ยว สร้างรายได้ให้วัด ชุมชนและจังหวัดได้ด้วยข้อมูลข้างต้น ผู้วิจัยซึ่งเป็นพระในอำเภอช้างกลางจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการบริหารกิจการคณะสงฆ์ตามหลักพรหมวิหารธรรมของพระสังฆาธิการ อำเภอช้างกลาง จังหวัดนครศรีธรรมราช ว่าได้ปฏิบัติหน้าที่ตามพระธรรมวินัย พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ และระเบียบข้อ บังคับ กฎหมายเถรสมาคม ใดๆ เพื่อเป็นข้อมูลในการวางแผนและพัฒนาการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในอำเภอช้างกลาง จังหวัดนครศรีธรรมราช ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นต่อไปทั้งยังเปนครณีศึกษาเพื่อนำไปวางแผนพัฒนา การบริหารกิจการคณะสงฆ์ในอำเภออื่นๆ สืบต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์การบริหารกิจการคณะสงฆ์ตามหลักพรหมวิหารธรรมของพระสังฆาธิการ อำเภอช้างกลาง จังหวัดนครศรีธรรมราช
2. เสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางส่งเสริมการบริหารกิจการคณะสงฆ์ตามหลักพรหมวิหารธรรมของพระสังฆาธิการ อำเภอช้างกลาง จังหวัดนครศรีธรรมราช

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาเรื่อง “การบริหารกิจการคณะสงฆ์ตามหลักพรหมวิหารธรรมของพระสังฆาธิการ อำเภอู่ช้างกลาง จังหวัดนครศรีธรรมราช ” โดยการใช้หลักพรหมวิหารธรรมในพระสูตรต้นตปิฎก อังคุตตรนิกายปัญจกนิบาต เล่มที่ 22 (อง.ปณจก 22/192/252) จากการทบทวนแนวคิด และพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 ผู้วิจัยสามารถสรุปเป็นกรอบแนวคิดตามแผนภูมิดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาการบริหารกิจการคณะสงฆ์ตามหลักพรหมวิหารธรรมของพระสังฆาธิการ อำเภอู่ช้างกลาง จังหวัดนครศรีธรรมราช ผู้วิจัยได้เลือกศึกษาการวิจัยเชิงปริมาณด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (In-Depth Interview)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ

ได้แก่ พระภิกษุในอำเภอู่ช้างกลาง จังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน 105 รูป (สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนครศรีธรรมราช, 2565)

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ

ได้แก่ รองเจ้าคณะจังหวัดนครศรีธรรมราช เลขานุการรองเจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอู่ช้างกลาง เลขานุการเจ้าคณะอำเภอู่ช้างกลาง เจ้าคณะตำบลอู่ช้างกลาง เลขานุการเจ้าคณะตำบลหลักช้าง และเจ้าอาวาส รวม 7 รูป/คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การศึกษานี้เป็นงานวิจัยโดยใช้ แบบสอบถาม (Questionnaire) และแบบสัมภาษณ์ (In-dept interview) ซึ่งผู้วิจัยได้สร้างลักษณะเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาค้นคว้ารวบรวมจากข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Sources) และข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Sources) ซึ่งได้แก่ หนังสือ ตำรา เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาสร้างเป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์ข้อมูล ประกอบด้วย

แบบสอบถาม

มีลักษณะคำถามแบบปลายปิดที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเพื่อใช้สอบถามกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 1 ชุด มีรายละเอียดประกอบด้วย 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สอบถามข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบสอบถามลักษณะปลายปิด (Close Ended) คำถามเป็นแบบเลือกตอบ (Multiple Choices) จำนวน 4 ข้อ ประกอบด้วย พรรษา อายุ วุฒิการศึกษาทางธรรม และ วุฒิการศึกษาสามัญ

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารจัดการคณะสงฆ์ตามหลักพรหมวิหารธรรมของพระสังฆาธิการ อำเภอข้างกลาง จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นแบบสอบถามลักษณะปลายปิด (Close Ended) คำถามเป็นแบบเลือกตอบ (Multiple Choices) จำนวน 24 ข้อ

ตอนที่ 3 แนวทางส่งเสริมการบริหารจัดการคณะสงฆ์ตามหลักพรหมวิหารธรรมของพระสังฆาธิการ อำเภอข้างกลาง จังหวัดนครศรีธรรมราช

แบบสัมภาษณ์

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ 1 ชุด โดยแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ ด้วยการกรอกข้อความลงในช่องว่าง ตามความเป็นจริงเท่าที่สามารถเปิดเผยได้

ตอนที่ 2 การบริหารจัดการคณะสงฆ์ตามหลักพรหมวิหารธรรมของพระสังฆาธิการ อำเภอข้างกลาง จังหวัดนครศรีธรรมราช

ตอนที่ 3 แนวทางการส่งเสริมการบริหารจัดการคณะสงฆ์ตามหลักพรหมวิหารธรรมของพระสังฆาธิการ อำเภอข้างกลาง จังหวัดนครศรีธรรมราช

การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

การสร้างเครื่องมือและการและสถิติที่ใช้ ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งเป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ได้ดำเนินการตามลำดับขั้นตอนดังนี้

1. การศึกษาค้นคว้าเอกสาร บทความ ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการคณะสงฆ์ตามหลักพรหมวิหารธรรมของพระสังฆาธิการ อำเภอข้างกลาง จังหวัดนครศรีธรรมราช เพื่อรวบรวมเนื้อหาสาระจากการศึกษาค้นคว้าที่ได้มาดังกล่าว นำมากำหนดเป็นกรอบให้ตรงกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อมูล ในการสร้างแบบสอบถาม แล้วร่างแบบสอบถามที่ใช้ในการศึกษาวิจัย

2. สร้างแบบสอบถามให้ครอบคลุมขอบเขตการศึกษาวิจัย โดยใช้คำถาม 2 ประเภท คือแบบปลายปิด (Close - ended Question) และแบบปลายเปิด (Open-ended Question) ประกอบกัน ซึ่งเป็นการดัดแปลงเครื่องมือจากแบบสอบถามที่ได้เคยผ่านการตรวจสอบหาความเที่ยงตรง (Validity) และความเชื่อมั่น (Reliability)

3. นำเครื่องมือที่สร้างเสร็จเรียบร้อยแล้ว เสนออาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์แก้ไขปรับปรุง ให้ถูกต้องและชัดเจนเหมาะสม ทั้งเนื้อหาสาระ และการใช้ถ้อยคำสำนวนภาษา แล้วนำมาจัดทำเป็นแบบสอบถาม

4. นำเครื่องมือที่สร้างเสร็จ ความถูกต้องสมบูรณ์ของเนื้อหาเพื่อให้ได้แบบสอบถามที่มีความตรงตามเนื้อหา (Content Validity) และเหมาะสมของข้อคำถามนำเครื่องมือที่สร้างเสร็จเรียบร้อยแล้วเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน
5. ผู้วิจัยนำแบบสอบถามหาค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์หรือเนื้อหา (Index of Item – Objective Congruence : (IOC) มีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่าง 0.66 – 1.00
6. ผู้วิจัยได้ดำเนินการขอรับการพิจารณารับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคนประจำสถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหาจุฬารามราชวิทยาลัย และได้รับอนุมัติหนังสือรับรองจริยธรรมในมนุษย์
7. เมื่อผู้เชี่ยวชาญได้ตรวจสอบความถูกต้องเสร็จแล้ว จึงนำไปทดลองใช้กับผู้ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง แต่มีคุณลักษณะคล้ายกันกับกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยนี้ คือ พระในอำเภอนาบอน ที่มีใช้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน แล้วนำผลการตอบแบบสอบถามไปหาค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือ โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (Coefficient Alpha) ของครอนบาค (Cronbach, 1984) โดยมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .972
8. นำเครื่องมือที่สมบูรณ์แล้วไปใช้เก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยต่อไป
9. นำผลจากการการเก็บข้อมูลที่ครบถ้วนมาวิเคราะห์ทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพตามลำดับ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยขอหนังสือจากทางบัณฑิตวิทยาลัย เพื่อขออนุญาตเจ้าคณะอำเภอช้างกลาง จังหวัดนครศรีธรรมราช ในการแจกแบบสอบถามให้กับพระภิกษุในอำเภอช้างกลาง จังหวัดนครศรีธรรมราช
2. ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามไปแจกให้กับพระภิกษุในอำเภอช้างกลาง จังหวัดนครศรีธรรมราช คือ 105 รูป และรับกลับคืนหลังจากผู้ตอบแบบสอบถามได้ตอบเสร็จเรียบร้อยแล้ว
3. ผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบความเรียบร้อยสมบูรณ์ของแบบสอบถามที่รับคืนจำนวน 105 ชุดแบบสอบถาม มีความสมบูรณ์ทุกฉบับคิดเป็นร้อยเปอร์เซ็นต์แล้วจึงนำมาทำการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ได้ดำเนินการโดยนำข้อมูลมาวิเคราะห์ด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ มีลำดับขั้นตอน ดังนี้

1. การวิเคราะห์ปัจจัยส่วนบุคคล โดยหาค่าสถิติพื้นฐาน คือ ค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) ใช้สำหรับอธิบายลักษณะสถานภาพของประชากรที่ใช้ในการศึกษา
2. วิเคราะห์การบริหารกิจการคณะสงฆ์ตามหลักพรหมวิหารธรรมของพระสังฆาธิการ อำเภอช้างกลาง จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยใช้วิธีการหาค่าเฉลี่ย (μ) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ)
3. วิเคราะห์แนวทางการบริหารกิจการคณะสงฆ์ตามหลักพรหมวิหารธรรมของพระสังฆาธิการ อำเภอช้างกลาง จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยการแจกแจงความถี่ (Frequency) และนำเสนอในรูปตารางประกอบคำบรรยาย
4. วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

สรุปและอภิปรายผล

ผลการวิจัยเชิงปริมาณ

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคล

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคล

ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน (รูป)	ร้อยละ
พรรษา		
1. ต่ำกว่า 10 พรรษา	36	34.30
2. 10 พรรษาขึ้นไป	69	65.70
อายุ		
1. ต่ำกว่า 40 ปี	44	41.90
2. 40-60 ปี	33	31.40
3. 61 ปีขึ้นไป	28	26.70
วุฒิการศึกษาทางธรรม		
1. นักรธรรมชั้นตรี	11	10.50
2. นักรธรรมชั้นโท	22	20.90
3. นักรธรรมชั้นเอก	72	68.60
วุฒิการศึกษาสายสามัญ		
1. ต่ำกว่าปริญญาตรี	36	34.30
2. ปริญญาตรีขึ้นไป	69	65.70
รวมทั้งหมด	105	100.00

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีพรรษา 10 พรรษาขึ้นไป จำนวน 69 รูป คิดเป็นร้อยละ 65.70 อายุต่ำกว่า 40 ปี จำนวน 44 รูป คิดเป็นร้อยละ 41.90 วุฒิการศึกษาทางธรรมเป็นนักรธรรมชั้นเอก จำนวน 72 รูป คิดเป็นร้อยละ 68.60 และมีวุฒิการศึกษาสายสามัญระดับปริญญาตรีขึ้นไป จำนวน 69 รูป คิดเป็นร้อยละ 65.70

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์การบริหารกิจการคณะสงฆ์ตามหลักพรหมวิหารธรรมของพระสังฆาธิการ อำเภอช้างกลาง จังหวัดนครศรีธรรมราช

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์การบริหารกิจการคณะสงฆ์ตามหลักพรหมวิหารธรรมของพระสังฆาธิการ อำเภอช้างกลาง จังหวัดนครศรีธรรมราช

(N = 105)

ข้อ	การบริหารกิจการคณะสงฆ์ตามหลักพรหมวิหารธรรมของพระสังฆาธิการ อำเภอช้างกลาง จังหวัดนครศรีธรรมราช	ระดับความคิดเห็น		แปลผล
		μ	σ	
1.	ด้านการปกครอง	4.77	0.41	มากที่สุด
2.	ด้านการศึกษา	4.62	0.47	มากที่สุด

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์การบริหารกิจการคณะสงฆ์ตามหลักพรหมวิหารธรรมของพระสังฆาธิการ
อำเภอข้างกลาง จังหวัดนครศรีธรรมราช (ต่อ)

ข้อ	การบริหารกิจการคณะสงฆ์ตามหลักพรหมวิหารธรรมของพระสังฆาธิการ อำเภอข้างกลาง จังหวัดนครศรีธรรมราช	ระดับความคิดเห็น		แปลผล
		μ	σ	
3.	ด้านการศึกษาสงเคราะห์	4.63	0.48	มากที่สุด
4.	ด้านการเผยแผ่	4.59	0.48	มากที่สุด
5.	ด้านการสาธารณูปการ	4.65	0.48	มากที่สุด
6.	ด้านการสาธารณสงเคราะห์	4.56	0.48	มากที่สุด
โดยรวม		4.64	0.47	มากที่สุด

การบริหารกิจการคณะสงฆ์ตามหลักพรหมวิหารธรรมของพระสังฆาธิการ อำเภอข้างกลาง จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu = 4.61$, $\sigma = 0.48$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ดังนี้ ด้านการปกครอง ($\mu = 4.67$, $\sigma = 0.46$) ด้านการสาธารณูปการ ($\mu = 4.62$, $\sigma = 0.48$) ด้านการศาสนศึกษา ($\mu = 4.61$, $\sigma = 0.47$) ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ($\mu = 4.60$, $\sigma = 0.49$) ด้านการเผยแผ่ ($\mu = 4.59$, $\sigma = 0.48$) และด้านการสาธารณสงเคราะห์ ($\mu = 4.56$, $\sigma = 0.48$) ตามลำดับเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านผลการวิจัยมีดังนี้

ด้านการปกครอง พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ พระสังฆาธิการปกครองพระภิกษุสงฆ์และสามเณรที่อยู่ในวัดด้วยความเมตตา อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือ พระสังฆาธิการปกครองพระภิกษุสงฆ์และสามเณรที่อยู่ในวัดด้วยความมุทิตาอยู่ในระดับมากที่สุด และหัวข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ พระสังฆาธิการปกครองพระภิกษุสงฆ์และสามเณรที่อยู่ในวัดด้วยความกรุณา อยู่ในระดับมาก

ด้านการศาสนศึกษา พบว่า โดยรวม อยู่ในระดับมากที่สุด โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ดังนี้ พระสังฆาธิการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมและวิชาสามัญ แก่พระภิกษุสามเณรด้วยความมุทิตา อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือ พระสังฆาธิการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมและวิชาสามัญ แก่พระภิกษุสามเณรด้วยความอุเบกขาอยู่ในระดับมากที่สุด และหัวข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ พระสังฆาธิการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมและวิชาสามัญ แก่พระภิกษุสามเณรด้วยความเมตตา อยู่ในระดับมาก

ด้านการศึกษาสงเคราะห์ พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ดังนี้ พระสังฆาธิการจัดการศึกษาที่เน้นการปลูกฝังจริยธรรมแก่เด็กและเยาวชนด้วยความมุทิตาและ พระสังฆาธิการจัดการศึกษาที่เน้นการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้แก่เด็กและเยาวชน อยู่ในระดับมากที่สุด และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ พระสังฆาธิการจัดการศึกษาที่เน้นการปลูกฝังจริยธรรมแก่เด็กและเยาวชนด้วยความเมตตาอยู่ในระดับมาก

ด้านการเผยแผ่ พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ดังนี้ พระสังฆาธิการมีการเผยแผ่ธรรมโดยวิธีการแสดงธรรมแบบปาฐกถาภายในวัดด้วยความมุทิตา อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือ พระสังฆาธิการมีการเผยแผ่ธรรมโดยวิธีการแสดงธรรมแบบปาฐกถาภายในวัดด้วยความเมตตาอยู่ในระดับมากที่สุด และหัวข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ พระสังฆาธิการ มีการเผยแผ่ธรรมโดยวิธีการแสดงธรรมแบบปาฐกถาภายในวัดด้วยความกรุณา

ด้านการสาธารณูปการ พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ดังนี้ พระสังฆาธิการมีการประสานงานกับหน่วยงานในท้องถิ่นให้เข้าร่วมในการพัฒนาสาธารณูปการในวัดด้วยความอุเบกขา อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือ พระสังฆาธิการ มีการประสานงานกับหน่วยงานในท้องถิ่นให้เข้าร่วมในการพัฒนาสาธารณูปการในวัดด้วยความมุทิตาอยู่ในระดับมากที่สุด และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ พระสังฆาธิการมีการประสานงานกับหน่วยงานในท้องถิ่นให้เข้าร่วมในการพัฒนาสาธารณูปการในวัดด้วยความเมตตาอยู่ในระดับมาก

ด้านการสาธารณสุขสงเคราะห์ พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ดังนี้ พระสังฆาธิการ อำนวยความสะดวกแก่ประชาชนในการใช้ชีวิตเป็นสถานที่บำเพ็ญกุศลด้วยความเมตตาอยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือ พระสังฆาธิการ เป็นผู้นำชุมชนในการจัดระเบียบสังคม เช่น การมีส่วนร่วมในการปราบปรามยาเสพติด ด้วยความอุเบกขาอยู่ในระดับมากที่สุด และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ข้อพระสังฆาธิการให้ความสะดวกแก่ประชาชนในการทำบุญในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาด้วยความมุกตา อยู่ในระดับมาก

ผลการวิจัยเชิงคุณภาพ

ผลการรวบรวมแนวทางส่งเสริมการบริหารกิจการคณะสงฆ์ตามหลักพรหมวิหารธรรมของพระสังฆาธิการ อำเภอช้างกลาง จังหวัดนครศรีธรรมราชประกอบด้วย

1. ด้านการปกครอง ศาสนสถานควรศึกษากฎ ระเบียบ กติกาและระเบียบการปฏิบัติงานปฏิบัติตนให้ชัดเจนเพื่อนำสู่การปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ
2. ด้านการศึกษา ควรมีการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมของคณะสงฆ์ ทั้งแผนกธรรมบาลี แผนกสามัญศึกษารวมทั้งการส่งเสริมพระภิกษุสงฆ์ สามเณรศึกษาพระปริยัติธรรมที่หลากหลาย
3. ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ควรมีการช่วยเหลือเกื้อกูลให้เยาวชนและประชาชนได้รับการศึกษาอันสมควรแก่ศักยภาพและอัตภาพ
4. ด้านการเผยแพร่ควรจัดให้มีการฟังพระธรรมเทศนา อบรมสมถวิปัสสนากรรมฐาน และการบรรยายธรรมหรือปาฐกถาธรรม
5. ด้านการสาธารณสุขควรส่งเสริมให้มีการก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์ศาสนวัตถุ และศาสนสถานอย่างจริงจังและต่อเนื่อง
6. ด้านการสาธารณสุขสงเคราะห์ ควรสำรวจต้องการจำเป็นและให้ความช่วยเหลือพระสงฆ์ที่สอดคล้องกับความต้องการ

อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารกิจการคณะสงฆ์ตามหลักพรหมวิหารธรรมของพระสังฆาธิการ อำเภอช้างกลาง จังหวัดนครศรีธรรมราช” ผู้วิจัยได้นำผลที่พบจากการวิจัยมาอภิปรายเชื่อมโยงทฤษฎี แนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในประเด็นต่อไปนี้

1. การบริหารกิจการคณะสงฆ์ตามหลักพรหมวิหารธรรมของพระสังฆาธิการ อำเภอช้างกลาง จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ดังนี้ ด้านการปกครอง ด้านการสาธารณสุขการ ด้านการศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการเผยแพร่ และด้านการสาธารณสุขสงเคราะห์ เหตุที่เป็นเช่นนี้เนื่องจาก พรหมวิหารธรรม หมายถึง ธรรมของพรหมหรือของท่านผู้เป็นใหญ่ เป็นหลักธรรมสำหรับทุกคน ใช้เป็นหลักธรรมประจำใจที่ทำให้การดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างประเสริฐและบริสุทธิ์หลักธรรมนี้ประกอบด้วย 1) เมตตา ความปรารถนาให้ผู้อื่นได้รับสุข 2) กรุณา ความปรารถนาให้ผู้อื่นพ้นทุกข์ 3) มุทิตา ความยินดีเมื่อผู้อื่นได้ดีและ 4) อุเบกขา การรู้จักวางเฉย พรหมวิหารธรรม เป็นธรรมประจำใจของผู้ประเสริฐหรือผู้มีจิตใจยิ่งใหญ่กว้างขวาง เป็นหลักธรรมสำหรับการดำรงตนของผู้นำ ซึ่งเปรียบเทียบกับผู้นำดุษฎีพรหมเป็นบุคคลผู้ยิ่งใหญ่และมีอำนาจ เป็นธรรมเครื่องอยู่อย่างประเสริฐ ธรรมประจำใจอันประเสริฐหลักความประพฤติที่ประเสริฐบริสุทธิ์ ธรรมที่ต้องมีไว้เป็นหลักใจและกำกับความประพฤติ จึงชื่อว่าดำเนินชีวิตหมดจดและปฏิบัติตนต่อมนุษย์สัตว์ทั้งหลายโดยชอบ สอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาณัฐวุฒิ ฐานวุฑโฒ (เอียดเรือง) และกันตภณ หนูทองแก้ว (2562) ได้ทำการ ศึกษาเรื่อง การใช้หลักพรหมวิหารธรรมในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการธรรมยุต จังหวัดนครศรีธรรมราช ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลการศึกษาการใช้หลักพรหมวิหารธรรมในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการธรรมยุต โดยรวมทั้ง 4 ด้านอยู่ในระดับมาก นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยกันตภณ จุลาธ (2564) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การนำหลักพรหมวิหารธรรมไปใช้ในการบริหารงานการปกครองคณะสงฆ์ ในเขต อำเภอเมือง จังหวัดเลย

ผลการวิจัย พบว่า 1) ระดับการนำหลักพรหมวิหารธรรมไปใช้ในการบริหารงานการปกครองคณะสงฆ์ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเลย โดยภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุดเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านปกครอง มีค่าเฉลี่ยสูงสุด เหตุที่เป็นเช่นนี้เนื่องจากการปกครองคณะสงฆ์เป็นงานการควบคุมและส่งเสริมการรักษาความเรียบร้อยดีงามเป็นงาน เกี่ยวกับการปกครองพระภิกษุ สามเณร ตลอดจนคนกุศัลที่อยู่ภายในวัดให้ประพฤติปฏิบัติตนให้ถูกต้องเรียบร้อยดีงาม สอดคล้องกับงานวิจัยของพีระศิลป์ บุญทอง (2561) ได้ทำการศึกษารื่อง การบริหารกิจการคณะสงฆ์ของคณะสงฆ์ในภาคใต้ ผลการวิจัยพบว่า ด้านการอำนวยการ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ ด้านการควบคุมดูแล

2. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางส่งเสริมการบริหารกิจการคณะสงฆ์ตามหลักพรหมวิหารธรรมของพระสังฆาธิการ อำเภอช้างกลาง จังหวัดนครศรีธรรมราช ประกอบด้วย 1) ด้านการปกครอง ศาสนสถานควรศึกษากฎ ระเบียบ กติกาและระเบียบ การปฏิบัติงานปฏิบัติตนให้ชัดเจนเพื่อนำสู่การปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ 2) ด้านการศาสนศึกษา ควรมีการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมของคณะสงฆ์ ทั้งแผนกธรรมบาลี แผนกสามัญศึกษา รวมทั้งการส่งเสริมพระภิกษุสงฆ์ สามเณรศึกษาพระปริยัติธรรมที่หลากหลาย 3) ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ควรมีการช่วยเหลือเกื้อกูลให้เยาวชนและประชาชนได้รับการศึกษาอันสมควรแก่ ศักยภาพและอัตภาพ 4) ด้านการเผยแพร่ควรจัดให้มีการฟังพระธรรมเทศนา อบรมสมถวิปัสสนากรรมฐาน และการบรรยายธรรม หรือปาฐกถาธรรม 5) ด้านการสาธารณูปการควรส่งเสริมให้มีการก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์ศาสนวัตถุ และศาสนสถานอย่างจริงจังและต่อเนื่อง และ 6) ด้านการสาธารณสงเคราะห์ ควรสำรวจต้องการจำเป็นและให้ความช่วยเหลือพระสงฆ์ที่สอดคล้องกับ ความต้องการ สอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาณัฐวุฒิ ฐานวุฑฒ (เอียดเรือง) และกันตภณ หนูทองแก้ว (2562) ได้ทำการศึกษารื่อง การใช้หลักพรหมวิหารธรรมในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการธรรมยุต จังหวัดนครศรีธรรมราช ผลการวิจัย พบว่า ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหาในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ คณะสงฆ์ในความเป็นบุคคล พื้นที่ บริบท สภาพความเป็นอยู่ก็ จะแตกต่างกันไป เพราะฉะนั้นบริหารกิจการคณะสงฆ์อาจจะไม่ทั่วถึง เช่นถ้าหากว่ามีความสัมพันธ์ใกล้ชิดก็อาจจะทั่วถึงโดยไม่ต้องมีการขอ ไม่ต้องมีการบอกกล่าว แต่หากว่าเป็นพระผู้น้อยที่ไม่มีความใกล้ชิด ที่อยู่ห่างไกล อาจจะขาดตกบกพร่องไปบ้าง แต่เจ้าคณะปกครองก็ไม่ได้เอาใจใส่ ไม่ได้ดูแล เท่าที่ควร แนวทางการแก้ไขปัญหา พระสังฆาธิการควรที่จะต้องเข้าไปดูแลวัดในเขตที่ตนเองปกครองให้มากขึ้น เพื่อที่จะให้การบริหารกิจการคณะสงฆ์จะเป็นไปโดยเรียบร้อย นอกจากสอดคล้องกับงานวิจัยของ พีระศิลป์ บุญทอง (2561) ได้ทำการศึกษารื่อง การบริหารกิจการคณะสงฆ์ของคณะสงฆ์ในภาคใต้ ผลการวิจัยพบว่า 1) ผู้บริหาร กิจการคณะสงฆ์ในภาคใต้ หรือผู้ที่เกี่ยวข้อง ควรมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย วางแผนงาน การบริหารทั้งระบบ มีการประชุม ติดตามงานโดยสม่ำเสมอและจัดบุคลากรให้อยู่ในตำแหน่งงานที่เหมาะสมควร ใช้ทักษะและศักยภาพในการจัดการ ปรับการ สื่อสารสั่งการ โดยการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ที่มีประสิทธิภาพ เพื่อให้การบริหารกิจการคณะสงฆ์มีประสิทธิภาพเหมาะสมกับ สถานการณ์ในปัจจุบัน 2) ผู้บริหารกิจการคณะสงฆ์ในภาคใต้ หรือผู้ที่เกี่ยวข้อง ควรนำปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหาร กิจการคณะสงฆ์ของคณะสงฆ์ในภาคใต้ เช่น การเผยแพร่ธรรมทางสื่อวิทยุ และสื่ออื่น ๆ อบรมวิธีการเผยแผ่แก่พระภิกษุสามเณร อบรมหลักสูตรพระวิปัสสนาจารย์ที่มีคุณภาพ จัดเตรียมสถานที่พักอาศัยสำหรับศรัทธาสาธุชน และพระอาคันตุกะ และบำรุงรักษา ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นและความเป็นไทย โดยจัดให้มีผู้รับผิดชอบในด้านต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ เพื่อความเจริญรุ่งเรืองของ พระพุทธศาสนาแบบมั่นคงและยั่งยืนตลอดไป

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเพื่อการนำผลการวิจัยไปใช้เชิงนโยบาย

การบริหารกิจการคณะสงฆ์ตามหลักพรหมวิหารธรรมของพระสังฆาธิการ อำเภอช้างกลาง จังหวัดนครศรีธรรมราช มี ข้อเสนอแนะเป็นรายด้านดังนี้

1. ด้านการปกครอง พระสังฆาธิการควรปกครองพระภิกษุสงฆ์และสามเณรที่อยู่ในวัดด้วยความกรุณา
2. ด้านการศาสนศึกษา พระสังฆาธิการควรจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมและวิชาสามัญแก่พระภิกษุสามเณรด้วยความ

เมตตา

3. ด้านการศึกษาสงเคราะห์ พระสังฆาธิการควรจัดการศึกษาที่เน้นการปลูกฝังจริยธรรมแก่เด็กและเยาวชนด้วยความเมตตา
4. ด้านการเผยแผ่ พระสังฆาธิการควรส่งเสริมให้มีการเผยแผ่ธรรมโดยวิธีการแสดงธรรมแบบปาฐกถาภายในวัดด้วยความกรุณา
5. ด้านการสาธารณูปการ พระสังฆาธิการควรประสานงานกับหน่วยงานในท้องถิ่นให้เข้าร่วมในการพัฒนาสาธารณูปการในวัดด้วยความเมตตาเพื่อเป็นเครือข่ายในการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ
6. ด้านการสาธารณะสงเคราะห์ พระสังฆาธิการควรส่งเสริมและสนับสนุนและให้ความสะดวกแก่ประชาชนในการทำบุญในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาด้วยความมูทิตา

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ตามหลักพรหมวิหารของพระสังฆาธิการ อำเภอข้างกลาง จังหวัดนครศรีธรรมราช
2. ควรศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการกับประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ตามหลักธรรมของพระสังฆาธิการ อำเภอข้างกลาง จังหวัดนครศรีธรรมราช

เอกสารอ้างอิง

- กันตพงษ์ จุลราช. (2564). การนำหลักพรหมวิหารธรรมไปใช้ในการบริหารงานการปกครองคณะสงฆ์ในเขต อำเภอเมือง จังหวัดเลย. *วารสารวิจัยศรีล้านช้าง*, 1(1), 23-32.
- พระมหาณัฐวุฒิ ฐานวุฒโฒ (เอียดเรือง) และกันตภณ หนูทองแก้ว. (2562). การใช้หลักพรหมวิหารธรรมในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการธรรมยุต จังหวัดนครศรีธรรมราช. *วารสารปัญญา*, 26(2), 63-72.
- พระสุระ สนิทชัย และ รชพล ศรีขาวรส. (2562). บทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา. *การประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 6 วันที่ 30 มีนาคม 2562*. นครราชสีมา: วิทยาลัยนครราชสีมา.
- พีระพงษ์ มีพงษ์ธรรม. (2559). บทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารวัดโดยใช้หลักธรรมาภิบาล. *Journal of Roi Kaensarn Academi*, 1(1), 31-41.
- พีระศิลป์ บุญทอง. (2561). การบริหารกิจการคณะสงฆ์ของคณะสงฆ์ในภาคใต้. *วารสาร มหาจุฬานาครทรรคน*, 5(1), 30-44.
- สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช (เจริญ สุวฑฺฒโน). (2527). *รวมธรรมะ*. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- Conbach, L. J. (1984). *Essential of Psychology and Education*. NY: Mc-Graw Hill
- Likert, R. A. (1932). Technique for the Measurement of Attitudes. *Arch Psychological*, 25(140), 1-55.